

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
Институт за правне и друштвене науке

ПРАВНА РЕГУЛАТИВА УСЛУГА
У НАЦИОНАЛНИМ ЗАКОНОДАВСТВИМА
И ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Уредник
ДРАГАН ВУЈИСИЋ

Крагујевац
2023.

ПРАВНА РЕГУЛАТИВА УСЛУГА У НАЦИОНАЛНИМ ЗАКОНОДАВСТВИМА И ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Зборник реферата по позиву са Међународног научног скупа одржаног 19. и 20. маја 2023. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Бланка Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић Дробнич, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://.jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Снежана Миладиновић Дробнич
Проф. др Миодраг Мићовић
Проф. др Игор Камбовски

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Снежана Соковић

УРЕДНИК: Проф. др Драган Вујисић

ШТАМПА: Графичка радња "кварк", Краљево

ТИРАЖ: 100

ISBN 978-86-7623-121-8

Штампање Зборника подржало Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије

*Др Зоран Павловић, редовни професор
Правног факултета за привреду и правосуђе,
Универзитета привредна академија Нови Сад
Маст. Иван Петровић, заменик локалног
омобудсмана Града Краљева*

УДК: 342.72/.73-053.2/.6
DOI: 10.46793/XIXMajsko.917P

КАЖЊИВО ПОНАШАЊЕ И ПРАВНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ПРАВА ДЕТЕТА СА ОСВРТОМ НА УСАГЛАШЕНОСТ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА

Резиме

Аутори се у раду баве међународним и домаћим правним оквиром заштите права детета, са посебним фокусима на правне последице услед кажњивог понашања. С тим у вези, аутори најпре указују на историјски развој права детета у међународним документима, посебно обрађујући право детета да предузима правне послове и право детета на слободно изражавање мишљења. Поред овога у раду је обрађено и питање положаја малолетника у кривичном поступку, као и питање изрицања и извршења кривичних санкција према малолетницима према актуелном кривичном законодавству Републике Србије. Посебан акценат дат је разматрању примени одредаба Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела, као и положају малолетника у прекршајном поступку. У завршном делу рада дат је приказ правних оквира појединих земаља Европске уније по питању положаја малолетника у кривичном законодавству. У закључном делу рада, аутори износе своје виђење стања малолетничког правосуђа у Србији, као и могуће правце даљег развоја истог.

Кључне речи: *права детета, кажњиво понашање, кривично дело, прекршај, кривичне санкције.*

1. Увод

Дете, нарочито у првим годинама свог живота природно није способно да се само брине о својим потребама. Из те чињенице произилази и његов посебан статус како у породици тако и у читавом друштву. Дете није одувек уживало заштиту и нису му кроз историју припадала иста права. Можда најважнија

тековина породичног права у задњој деценији је снажан заокрет права према заштити права деце и јачању њихових права.

Дете као људско биће ужива заштиту као и сви други становници ове планете, међутим управо неспособност да се само стара о себи кроз највећи део свог детињства захтева и стварање додатне, посебне заштите деце у односу према свима другима. Полазећи од чињенице биолошког рођења у породици нормално је да управо породично право утврди и уреди посебна права детета, најпре према својим биолошким и правним родитељима, а онда и према друштву у коме је рођено. У ранијем периоду није се говорило о правима детета већ су права детета била инкорпорирана у законски уређеним правима родитеља. Иако готово сви правни системи говоре о правима родитеља, подразумева се да тај институт подразумева како права, тако и обавезе родитеља према својој деци. Дужности родитеља значајнија су од права родитеља. Опет, родитељи не могу испуњавати само дужности, без вршења и одређених права према деци. Карактеристика родитељског права је да је оно лично и апсолутно у смислу да га се не могу одрећи. С друге стране и права детета у директној су вези са датим правима родитеља. Савремена решења у свету и код нас иду у правцу повећања права детета на терет родитељских права.

2. Појам и садржина права детета

Почетак овог пута налазимо у Конвенцији Уједињених нација о правима детета¹ (даље: Конвенција) из 1989. године. На овај начин Конвенција која има све карактеристике међународног уговора дакле и обавезујућу снагу за државе потписнице, по први пут искључиво регулише питања права детета. Детету припада неotuђиво право на живот, обезбеђење опстанка и развој. Дете има право да буде чувано од стране својих родитеља. Само у посебним ситуацијама дозвољава се одвајање детета од својих родитеља. Национална законодавства, самим тим и наше, усвојила су правна решења из Конвенције на начин да су утврђена права детета из Конвенције конкретно уредили у својим породичним законима. Поред ове базичне Конвенције, значајна је и Европска конвенција о остваривању права деце² Савета Европе из 1996. године која промовише дечија права, на начин да се настоји да деца добију процедурална права и да се олакша и обезбеди њихово остваривање. Породични закон³ поред општих начела, положај детета по први пут регулише у посебном поглављу састављеном од

---

¹ Конвенција Уједињених нација о правима детета (Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 15/90 и Сл. лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/96 и 2/97.

² Council of Europe, *European Convention on the Exercise of Children's Rights*, 25 January 1996, ETS 160, available at: <https://www.refworld.org/docid/3de78d964.html> [accessed 26 January 2023].

³ Породични закон (Сл. гласник РС, бр. 18/2005, 72/2011 - др. Закон и 6/2015).

осам чланова. Општи приступ код свих чланова је тај да је свако дужан да се руководи најбољим интересом детета, без обзира на активности које предузима. Држава има обавезу да предузима све мере које треба да спрече занемаривање детета, његовог физичког, психичког или сексуалног злостављања. Дете не сме бити експлоатисано ни на какав начин, а држава прокламована начела и конкретну законску заштиту према деци треба стално да унапређује и развија.

Истовремено, дете рођено ван брака има једнака права као и дете рођено у браку. Усвојено дете има иста права према својим усвојитељима као и дете према својим биолошким родитељима. Држава према деци која немају родитељско старање мора покушати обезбедити индивидуалну заштиту у породици ради несметаног и нормалног одрастања таквог детета. Изузетно уколико не постоји могућност збрињавања детета у оквиру хранитељске или усвојитељске породице држава ће преко института колективног збрињавања обезбедити нормалан живот и одрастање таквом детету.

2.1. Право детета да предузима правне послове

Малолетна деца немају пословну способност. Међутим, дете има право да предузима одређене правне послове. Које послове ће моћи неко дете да предузима зависи од узраста детета и врсте посла које намерава да предузме. У смислу узраста детета у домаћем праву разликујемо:

1. млађе малолетнике,
2. старије малолетнике и
3. малолетнике чије су личне изјаве воље услов за пуноважност правног посла.

Према домаћем закону млађи малолетник је дете које није навршило 14. годину живота. Пословна способност млађег малолетника ограничена је Породичним законом. Дозвољено му је предузимати само правне послове којима прибавља искључиво нека права, правне послове којима не стиче ни права ни обавезе и послове који имају карактер правних послова малог значаја. Сви други правни послови које би предузело дете које није навршило 14 година били би апсолутно ништави и не производе никаква правна дејства. Овде није важно да ли је ове послове предузео сам малолетник или је за то имао сагласност свог законског заступника (најчешће су законски заступници детета његови родитељи).

Старији малолетник је дете које је навршило 14. годину живота. Старији малолетник може предузимати, поред правних послова који су допуштени млађем малолетнику, све остале правне послове уз претходну или накнадну сагласност родитеља. Уколико у предузетим правним половима прибавља искључиво права, односно ако њима не стиче ни права ни обавезе старији малолетник самостално склапа овакве послове и у њима га не морају заступати његови законски заступници.

Старији малолетник има право предузимати и све друге правне послове, али је за њихову пуноважност, потребна сагласност родитеља као законских заступника. Уколико су родитељи умрли, непознати или су лишени пословне способности или родитељског старања сагласност мора дати старатељ. Након навршене 15. године живота старији малолетник има право запослења и стицања властитих прихода и зараде. У том смислу закон му даје право да предузима правне послове којима управља и располаже својом зарадом и имовином коју је стекао властитим радом. При том законодавац иако још увек ограничава пословну способност детету са навршених 15 година, даје право потпуног самосталног располагања не само зарадом и имовином стеченом властитим радом, већ то располагање проширује и на све друго што произилази из самосталног рада (то може на пример бити камата од сопствених средстава, плодови од имовине, накнада штете). Дакле, ради се о малолетном лицу које има ограничену пословну способност, с тим да му је призната парнична способност у оквиру граница признате пословне способности.

Постоје ситуације у којима само дете односно малолетник може лично одлучити својом изјавом воље на који ће се начин поједини правни посао завршити. У тим пословима њега не може заступати нико, па ни законски заступник. Тако, на пример старији малолетник који је навршио 16 година мора сам уколико то жели извршити признање очинства. Прекид трудноће код труднице која има 16 година може се извршити само на њезин изричит захтев. Закон о наслеђивању⁴ даје право малолетном детету старијем од 15 година под условом да је способно за расуђивање, да сачини пуноважан тестамент. Према Породичном закону дете старије од 10 година уз услов да је способно за расуђивање, има право на давање сагласности за заснивање усвојења. И код промене личног имена дете са навршених 10 година има право на давање сагласности за промену личног имена. Дете са навршених 16 година живота има право да тражи од суда дозволу за склапање брака, такође, дете са навршених 16 година има право на давање сагласности на признање очинства од стране ванбрачног оца.

Видимо дакле, да постоје и правни послови о којима, да би били пуноважни, морају изјавом личне воље одлучити деца различитог узраста. Сви такви послови изричито су побројани у законима и представљају изузетак од правила да малолетна лица до пунолетства заступају у правним пословима њихови родитељи као законски заступници.

2.2. Право детета на слободно изражавање мишљења

Видели смо да постоји читав низ правних послова о којима дете мора изјавом личне воље да самостално одлучи. Да би дете могло да донесе правилну одлуку, потребно је и да благовремено буде обавештено о

---

⁴ Закон о наслеђивању (Сл. гласник РС, бр. 46/95, 101/2003 - одлука УСРС и 6/2015).

чињеницама релевантним за доношење неке одлуке. Породични закон, полазећи од Конвенције, утврдио је да дете које је способно да формира своје мишљење има право слободног изражавања тог мишљења. Дете које је навршило десету годину живота има право да слободно и непосредно изрази своје мишљење у сваком судском и управном поступку у коме се одлучује о његовим правима. Такође, закон је утврдио право детету са навршених десет година да се само или преко неког лица или установе обрати суду или органу управе и затражи помоћ у остваривању свог права на слободно изражавање мишљења.

Желећи да обезбеди активнију улогу детету у свом одрастању и школовању законодавац је обавезао све државне органе у смислу стварања услова да погледи и ставови детета буду релевантни и уважени приликом одлучивања о његовим правима и свим другим чињеницама које могу имати утицај на његов живот. У том смислу дете постаје партнер својим родитељима, који учествује у складу са својим годинама и психичком и физичком зрелашћу, у животу своје породице. Исти је случај и са школом која мора пронаћи начине да се и мишљење детета чује у току образовног процеса о стварима и питањима која се тичу детета. Да би остваривало ово право дете мора бити психофизички способно да формира своје мишљење.

Доња граница старости код детета не постоји. Родитељи и друштво морају посветити дужну пажњу према мишљењу детета, поготово о питањима која се тичу детета. Нормално да ће се мишљење ценити уважавајући године, зрелост и околности у којима је дете то мишљење и дало. Да би дете могло учествовати у доношењу појединих одлука неопходно је да има могућност да добија информације како би и оно могло створити своје мишљење о њима. По новој концепцији постављеној у Кривичном законнику,⁵ одредбе које се односе на малолетнике изостављене су из овог законског текста и регулисане посебним Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица⁶ (даље: Закон). Област малолетничког кривичног права има бројне специфичности које оправдавају њено самостално регулисање. Кривичноправни статус малолетника захтева посебне одредбе материјалног, процесног и извршног законодавства прилагођене том узрасту.

Закон задржава досадашња решења која су се односила на старосне границе малолетника и прави разлику између млађих малолетника (лице које је у време извршења кривичног дела навршило 14, а није навршило 16 година) старијих малолетника (лице које је у време извршења кривичног дела навршило 16, а није навршило 18 година) млађих пунолетних лица (лице које је у време извршења кривичног дела навршило 18, а у време суђења није

---

⁵ Кривични законик (Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019).

⁶ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (Сл. гласник РС, бр. 85/2005).

навршило 21 годину и искључује примену кривичних санкција и других мера према лицу које је у време извршења противправног дела, у закону предвиђеног као кривично дело, није навршило 14 година. Ова последња категорија се у кривичном праву назива дететом. Полази се од поставке да се кривично право не примењује на лица која нису достигла одређени старосни узраст, јер код њих не постоји кривица, па због тога ни кривично дело.

Опште одредбе кривичног права се примењују само ако нису у супротности са овим законом.

3. Кривични поступак према малолетницима

Процесним одредбама регулише се поступак према малолетницима када се они појављују као учиниоци кривичног дела. Имајући у виду да се ради о специфичној категорији учинилаца кривичних дела одредбе су прилагођене њиховом биопсихичком апарату који се разликује у великој мери од психофизичког профила одраслих. Малолетник се у фази одрастања одликује колебљивошћу због чега је нарочито подесан да се на њега утиче. Све су то разлози који оправдају посебну пажњу која се посвећује овим лицима. Одредбом чл. 44. Закона истакнуто је да судија за малолетнике и судије већа за малолетнике морају бити лица која су стекла посебна знања из области права детета и преступништва младих. Овај захтев односи се и на јавне тужиоце за малолетнике, полицајце за малолетнике и браниоце. Судије поротници бирају се из редова наставника, учитеља, васпитача, као и других стручних лица која имају искуство у раду са децом и младима. Већ приликом првог саслушања, одређена је обавезна одбрана малолетника од стране лица које је стекло посебна знања из области права детета и преступништва младих. Посебна улога поверена је органу старатељства који има право да се упозна са током поступка и да ставља предлоге и указује на чињенице и доказе који су од важности за доношење правилне одлуке. Јавни тужилац је обавезан да, о сваком покретању поступка према малолетницима, обавести надлежни орган старатељства. Ако јавни тужилац пропусти да обавести орган старатељства онда то чини судија за малолетнике уз захтев за извештај у смислу чл. 64. Закона. Поменути члан се односи на испитивање личности малолетника у чему суду посебну помоћ пружају родитељи малолетника, усвојилац односно старалац и друга лица која могу пружити потребне податке. О овим околностима суд обавезно прибавља мишљење органа старатељства.

Поступак се покреће само по захтеву јавног тужиоца. Специјализација, на којој се инсистира у овом закону, и овде долази до изражаја. Јавни тужилац може бити само лице које је стекло посебна знања из области права детета и преступништва младих. Ако се ради о кривичним делима која се гоне по приватној тужби, поступак се може покренути само ако оштећени стави предлог за покретање поступка надлежном јавном тужиоцу. На овај начин законодавац избегава да се у овом поступку појављују као тужиоци оштећена

лица. Ако јавни тужилац то ипак не учини, одлуку доноси веће за малолетнике непосредно вишег суда на захтев оштећеног који је поднет у законом предвиђеном року. Јавни тужилац може, по принципу опортунитета, одлучити да не покрене кривични поступак ако су у питању кривична дела за која је прописана казна затвора до пет година или новчана казна. Своју одлуку о непокретању поступка јавни тужилац може условити престанком малолетника и његових родитеља да испуни један или више васпитних налога. До примене принципа опортунитета може доћи и у случају када је извршење казне или васпитне мере у току, а за друго кривично дело треба покренути поступак. Јавни тужилац се овде руководи тежином учињеног кривичног дела, као и казном, односно васпитном мером која се извршава.

Притвор, као меру обезбеђења присуства окривљеног малолетника у припремном поступку, треба примењивати само изузетно ако се сврха, ради чега је притвор одређен, не може постићи мером привременог смештаја малолетника. Наиме, судија за малолетнике може донети решење да се малолетник смести у току припремног поступка у прихватилиште, васпитну или сличну установу, ако је то потребно ради издвајања малолетника из средине у којој је живео или ради пружања помоћи, надзора, заштите или смештаја малолетника. У припремном поступку притвор може трајати најдуже месец дана, а веће за малолетнике истог суда може продужити притвор најдуже још за месец дана. После завршетка припремног поступка, од подношења предлога за изрицање кривичне санкције, притвор према старијем малолетнику може да траје најдуже 6 месеци, а према млађем најдуже 4 месеца. Од изрицања васпитне мере упућивања у васпитно-поправни дом и казне малолетничког затвора притвор може трајати најдуже 6 месеци. Поступак пред већем за малолетнике је централна етапа кривичног поступка јер се ту решава и расветљава кривична ствар. Судија за малолетнике може одлучити да закаже или седницу већа ако је припремни поступак указао на могуће решење или главни претрес ако припремни поступак није на најбољи начин отворио пут ка решењу. Казна малолетничког затвора и заводске мере могу се изрећи само по одржаном главном претресу. Надзор над спровођењем мера које су примењене према малолетнику врши судија за малолетнике и јавни тужилаца за малолетнике. Они су обавезни да прате резултате извршења васпитне мере. Орган старатељства је обавезан да подноси суду и јавном тужиоцу извештај о току извршења осталих васпитних мера, а управа завода извештај о резултатима извршења мере.

4. Извршење кривичних санкција

У погледу извршења кривичних санкција, такође, постоје бројне специфичности које су резултат низа посебних карактеристика које се односе на малолетство као старосно доба. Ту се посебно води рачуна о психичком стању малолетника, предузимању мера за заштиту права малолетника,

програмима о начину извршења васпитних мера и малолетничког затвора који су прилагођени његовој личности и у складу са савременим достигнућима науке, педагошке и педолошке праксе, обавезној годишњој контроли изречених васпитних мера од стране судије и тужиоца за малолетнике, предузимању мера за заштиту права малолетника, о погодностима које малолетник стекне својим владањем и залагањем итд.

4.1. Казна малолетничког затвора

И даље једину казну која се може изрећи малолетном учиниоцу кривичног дела представља малолетнички затвор. Код ове казне смањено је време њеног могућег трајања и оно износи од 6 месеци до 5 година (раније је било од 1 до 10 година). Сада се ова казна одмерава на пуне године и месеце (раније само на пуне године или на пола године). Малолетнички затвор се може изрећи само старијем малолетнику ако су испуњени следећи услови: да постоји висок степен кривице и да због природе и тежине учињеног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру као и да се ради о кривичном делу за које је прописана казна затвора тежа од 5 година. При одмеравању казне малолетничког затвора суд ће водити рачуна о границама које су овим законом прописане, имајући у виду сврху малолетничког затвора и узимајући у обзир све околности које утичу на висину казне (чл. 54. Кривичног законика), а посебно степен зрелости малолетника и време које је потребно за његово васпитавање и стручно оспособљавање. Подаци о осуди на казну малолетничког затвора не могу се дати никоме, осим у случајевима предвиђеним у чл. 102. ст. 2. Кривичног законика. Новину Закона чини и одредба чл. 37. која се односи на вођење евиденције о изреченим васпитним мерама и казни малолетничког затвора. Први пут је предвиђено да такву евиденцију води суд који је судио у првом степену.

Што се тиче рехабилитације примењују се одредбе Кривичног законика.

5. Неки аспекти примене закона о малолетним учиниоцима кривичних дела

Малолетнички криминал је једна од појава која забрињава свако уређено друштво. Законодавац, да би потенцијални проблем израстања малолетног учиниоца кривичног дела у пунолетног, отклонио у зачетку, користећи доступну инфраструктуру - реагује на различите начине. Један од начина реаговања је и доношење посебног закона који се односи само на ту осетљиву категорију учинилаца кривичних дела. Наш законодавац је 2005. године, доношењем Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и

кривичноправној заштити малолетника (ЗМ)⁷ поступио на такав начин. Осим савремених одредаба Закона, за практичара је од суштинске важности да има пред собом сиже конкретних решења односно ситуација примене предметног Закона. Једно од основних питања је категорија лица на које се ЗМ примењује, односно како године малолетних учинилаца кривичних дела утичу на примену појединих института из Закона. Рецимо, судска пракса је на изричитом становишту да се васпитна мера појачан надзор од стране родитеља не може изрећи учиниоцу који је пунолетан, иако је у време извршења дела био малолетан.⁸

Исти суд је на становишту да нема места покретању поступка према детету, имајући у виду да је одредбом чл. 2. ЗМ прописано, да лицу које у време извршења противправног дела, у закону предвиђеног као кривично дело, није навршило 14 година живота, не могу се изрећи кривичне санкције, ни применити друге мере које предвиђа овај закон. Такође, суд сматра да сходно одредби чл. 47. ст. 1. ЗМ кривичну пријаву треба одбацити, тачније која (одредба) обавезује јавног тужиоца за малолетнике да тако поступи када утврди да лице против кога је поднета кривична пријава или предлог оштећеног за покретање поступка у време извршења дела није навршило четрнаест година.⁹

Нису само деца у кривичноправном смислу категорије лица на које се ЗМ не може применити (а примењивао се у пракси). Примену Закона малолетни учиниоци кривичних дела могу и прерасти. Одредбом чл. 3. ст. 4. ЗМ прописано је да је млађе пунолетно лице, лице које је у време извршења кривичног дела навршило 18, а у време суђења није навршило 21 годину, те које испуњава остале услове из чл. 41. тог закона. Међутим, када се имају у виду наведене законске одредбе, те чињеница да је окривљени у време трајања првостепеног поступка и доношења првостепене пресуде имао навршених 22 године и три месеца живота, то у конкретном случају првостепени суд није више ни могао према њему применити одредбе ЗМ.¹⁰

Врховни суд Србије је такође својевремено одлучио на сличан начин. Уколико је окривљени у време доношења другостепене одлуке имао навршених 21 годину и шест месеци живота, то суд није више могао према њему применити одредбе ЗМ, па тако ни одредбе чл. 78. ст. 2. истог закона. Стога је суд, обустављајући поступак против окривљеног на основу наведене законске одредбе, учинио повреду кривичног закона из чла. 369. ст. 1. тач. 3) ЗКП који се примењивао у време доношења побијаног решења, у корист окривљеног, односно повреду кривичног закона из чл. 439. тач. 2) сада важећег ЗКП-а. С обзиром на то да се одредбе ЗМ примењују и на млађег пунолетника -

---

⁷ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетника (Сл. гласник РС, бр. 85/2005 - даље: ЗМ).

⁸ Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кжм1. 27/2012 од 24.7.2012. године.

⁹ Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кжмр 6/2016 од 17.11.2016. године.

¹⁰ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 591/2016(2) од 8.8.2016. године.

лице које је у време извршења кривичног дела навршило 18 година, а у време суђења није навршило 21 годину, суд не може да примени ЗМ на лице које је у време доношења другостепене одлуке имало 21 годину и 6 месеци.¹¹

Узраст малолетних извршилаца кривичних дела у пракси има велики значај и приликом изрицања санкција које се примењују на њих. Апелациони суд, као другостепени, налази да је првостепени суд правилно утврдио да су радњама окривљеног остварени субјективни и објективни елементи предметног кривичног дела. Међутим, налази да је окривљени кривично дело извршио као млађе пунолетно лице, са тек навршених 18 година живота, да у време суђења, како у првостепеном поступку тако и у другостепеном поступку није навршио 21 годину живота, па имајући у виду околности под којима је дело учинио, његову личну и породичну ситуацију, обележја његове личности, да је неопрезна особа и склона ризицима, налази да има места примени одредбе чл. 41. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица и изрицању васпитне мере упућивања у Васпитно-поправни дом.¹²

Законска формулација да учинилац кривичног дела "у време суђења није навршио двадесет једну годину" подразумева да учинилац у време изрицања пресуде, није навршио 21 годину.¹³ Дакле, услов за изрицање васпитних мера млађим пунолетним учиниоцима кривичних дела јесте њихова биолошка старост. Важно је да млађи пунолетник није напунио 21 годину живота у време изрицања пресуде, из ког разлога је ирелевантна његова душевна зрелост за коју је вештачењем утврђено да је на нивоу старијег малолетног лица.¹⁴ Међутим, уколико је објективни услов испуњен (старосна доб окривљених), за изрицање санкција окривљенима психичко стање је такође важно. Када извршилац кривичног дела у време извршења истог и пресуђења нема навршених 21 годину живота због опције избора могућих кривичних санкција, урачунљивост окривљеног се у сваком случају мора утврђивати саслушањем вештака потребне стручности и разјаснити да ли личност млађег пунолетног лица одговара његовом старосном добу, а потом ако се покаже потребним извршити и опсервацију личности окривљеног преко стручног тима (педагога, психолога и социолога).¹⁵

Упркос чињеници да су малолетници категорија извршилаца кривичних дела чија се психичка зрелост често доводи у питање, одредба чл. 64. ст. 4. ЗМ не прописује обавезу суда да у сваком кривичном поступку ради утврђивања степена зрелости малолетног лица или млађег пунолетног лица или другог својства личности, одреди преглед од стране лекара, психолога или педагога,

---

¹¹ Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 244/2014 од 3.4.2014. године.

¹² Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 582/2014 од 22.7.2014. године.

¹³ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 839/2017 од 5.7.2017. године.

¹⁴ Пресуда Апелационог суда у Нишу, Кж. 1025/2012 од 20.3.2013. године.

¹⁵ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 1606/2014 од 13.1.2015. године.

већ се то чини изузетно, а правило је да се ради утврђивања тих околности испитају родитељи и друга лица. Једино је обавезно прибављање мишљења органа старатељства - центра за социјални рад.¹⁶ Такође, уколико је окривљени у жалбеном поступку напунио 21 годину живота, према њему није могуће изрећи санкцију прописану за малолетне учиниоце кривичних дела. Другостепени суд не може на основу седнице већа преиначити првостепену одлуку којом је окривљеном изречена васпитна мера тако што би му била изречена кривична санкција прописана за пунолетне учиниоце кривичних дела, већ мора укинути првостепену одлуку и предмет вратити првостепеном суду на поновно суђење или пак одржати претрес и потом преиначити одлуку првостепеног суда.¹⁷

Пунолетном лицу које је кривично дело учинило као малолетник, а у време суђења није навршило 21 годину, одредбом чл. 40. ст. 2. ЗМ прописано је да се може изрећи одговарајућа васпитна мера (посебне обавезе, мера појачаног надзора од стране органа старатељства или мера упућивања у васпитно-поправни дом), а из разлога предвиђених чл. 28. ЗМ и казна малолетничког затвора, па имајући у виду да је окривљени у међувремену постао пунолетан, те чињеницу да је жалба изјављена само у његову корист то је Апелациони суд нашао да не постоји законска могућност задржавања изречене васпитне мере појачан надзор од стране родитеља, нити изрицање било које друге васпитне мере односно малолетничког затвора. Стога је овај суд по службеној дужности преиначио првостепено решење и према малолетном, сада пунолетном окривљеном обуставио поступак на основу одредаба чл. 78. ЗМ у вези чл. 354. тач. 3) ЗКП.¹⁸

Пред нама је покушај оспоравања примене једног члана ЗМ од стране јавног тужиоца и (у наставку) закључак суда, који је те наводе органа гоњења оценио као неосноване. Наиме, жалбом Вишег јавног тужиоца указује се, пре свега, да је одредбом чл. 41. ЗМ прописана могућност да се пунолетном учиниоцу кривичног дела изрекне васпитна мера појачаног надзора од стране органа старатељства, али се овом одредбом захтевају два услова за примену ове васпитне мере која је иначе као санкција прописана за малолетне учиниоце кривичних дела и то да се, с обзиром на обележја личности окривљеног и околности под којима је дело учињено, може очекивати да ће се овом васпитном мером постићи сврха која би се остварила изрицањем казне, те да је у конкретном случају првостепени суд, на основу обављених вештачења и прибављеног извештаја Центра за социјални рад, утврдио постојање једног од та два услова, односно критеријума за изрицање наведене васпитне мере и то да је изрицање ове мере оправдано с обзиром на обележја личности окривљеног, али не и у погледу другог услова који се тиче околности под којима је дело

---

¹⁶ Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 4416/2013 од 4.10.2013. године.

¹⁷ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 474/2016 од 15.4.2016. године.

¹⁸ Решење Апелационог суда у Београду, Кжм1 26/2010 од 20.9.2010. године.

учињено. Сходно томе, предложено је преиначење у напред наведеном смислу првостепене пресуде, односно тако што би окривљеном била изречена кривична санкција прописана за пунолетне учиниоце кривичних дела и то у конкретном случају казна затвора у трајању од три године.

Ове жалбене наводе другостепени суд није оценио основаним, будући да је првостепени суд извео све доказе које је требало у овом поступку, а имајући у виду признање окривљеног које испуњава све услове из одредбе члана ЗКП, извести да би одлука о кривичној санкцији била правилна и законита, а које доказе је првостепени суд, по оцени овог суда, правилно ценио у смислу одредбе чл. 419. ст. 2. ЗКП и то како сваки доказ појединачно, тако и у вези са осталим доказима, те је оваквом савесном оценом доказа правилно нашао да у конкретном случају има места изрицању окривљеном санкције која је иначе прописана за малолетне учиниоце кривичних дела, а изузетно, сходно наведеној законској одредби, може се изрећи и пунолетном учиниоцу кривичног дела који у време суђења није навршио 21 годину живота.¹⁹

6. Права малолетника у прекршајном поступку

Окосница права и положаја малолетника у казним поступцима Републике Србије садржана је у актима Уједињених нација чији је циљ да заштите права и потребе ове категорије лица у сукобу са законом, како извршилаца казних дела тако и оних која су њиховим извршењем оштећена.

Универзалном декларацијом о људским правима на међународном плану прокламовано је да детињству припадају посебна брига и помоћ, те је у циљу реализације и конкретизације оваквог става 20.11.1989. године усвојена на Генералној скупштини Уједињених нација Конвенција о правима детета²⁰ (даље: Конвенција). Како је Социјалистичка Федеративна Република Југославија ратификовала Конвенцију 1990. године, Република Србија је у обавези да укључи у законе и примењује у поступцима према малолетницима све одредбе које овај акт садржи. Штавише, према одредбама чл. 194. ст. 4. Устава Републике Србије²¹ (даље: Устав) потврђени међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права представљају део правног поретка Републике Србије.

Положај малолетника као учинилаца прекршаја регулисан је посебним одредбама у оквиру општих материјалних и процесних одредаба Закона о прекршајима²² (ранији Закон) и Закона о прекршајима²³ (нови Закон). У

---

¹⁹ Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 713/2017(2) од 6.7.2017. године.

²⁰ Конвенција о правима детета (Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 15/90 и Сл. лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/96 и 2/97).

²¹ Устав Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 98/2006).

²² Закон о прекршајима (Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 116/2008 и 111/2009).

²³ Закон о прекршајима (Сл. гласник РС, бр. 65/2013).

прекршајном поступку према малолетницима могућа је примена општих одредаба прекршајног поступка само уколико исте нису у супротности са посебним процесним одредбама. Уколико није другачије прописано законом, у поступку према овој категорији извршилаца прекршаја предвиђена је и сходна примена одредаба Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗОМ).

Одредбама и ранијег Закона и новог Закона утврђена је старосна граница испод које се против деце као учинилаца прекршаја не може водити прекршајни поступак те самим тим и изрећи санкције, а то је узраст од навршених 14 година. Одмах се запажа да се појам "дете" у међународном и домаћем законодавству не поклапају. Према ставу судске праксе у кривичном поступку одређени број година старости неког лица навршава се протеком онога дана последње године који по свом броју одговара дану његовог рођења. Из реченог се закључује да се према малолетнику - детету који је кривично дело извршио на дан свога четрнаестог рођендана поступак неће покретати. Имајући у виду начин рачунања рокова који је прописан Законом о прекршајима нема разлога да се оваква пракса не усвоји и у прекршајном поступку.

У зависности од тога да ли извршилац спада у категорију млађих малолетника (од 14 до 16 година живота) или старијих (од 16 до 18 година живота) прописане су и санкције које им се могу изрећи. За млађе малолетнике то су васпитне мере, а за старије малолетнике, осим ових санкција, предвиђене су и казне. Према новом Закону предвиђено је изрицање и казних поена.

Изрицање санкција према малолетним учиниоцима прекршаја спада у искључиву надлежност суда. Када се упореди наше законодавство са поменутиим међународним актима закључује се да су у одредбе свих закона који се примењују на малолетне учиниоце прекршаја унета у великој мери основна права и принципи које је међународна заједница успоставила у овој области. Међутим у пракси прекршајних судова долази до извесних одступања од законске регулативе и до непотпуне примене санкција које су за ову категорију извршилаца прекршаја прописане. Иако је законом прописано да је прекршајни поступак према малолетним учиниоцима хитан у пракси се ова одредба не поштује увек. Између предузетих процесних радњи запажа се знатан, неоправдан протек времена што доводи до тога да малолетник у току поступка стекне својство пунолетног лица. У овој ситуацији му се, према одредбама новог Закона, не могу изрећи васпитне мере за извршени прекршај без обзира што би та врста санкције била у складу са његовим најбољим интересима с обзиром на околности везане за личност малолетника и прекршај у питању, које су постојале у време његовог извршења.

Позивање малолетника не врши се увек преко родитеља, односно законског заступника, чак и у ситуацијама када за такво поступање нема законског оправдања. Малолетници се позивају лично, а родитељ, односно законски заступник се не обавештава о покретању прекршајног поступка према

малолетнику чиме се родитељ, односно законски заступник лишава права које му је дато законом да се упозна са током поступка, ставља предлоге и указује на чињенице и доказе који су важни за доношење правилне одлуке. Такође се у свим поступцима не поштује обавеза суда да саслуша родитеље малолетника, усвојитеља, његовог старатеља и друга лица која могу пружити податке суду о околностима од значаја за изрицање и избор адекватне васпитне мере.

Иако закон даје могућност избора великог броја васпитних мера малолетним извршиоцима прекршаја у случају кад суд оцени да се његова личност може адекватно обликовати васпитањем у циљу реинтеграције у друштвену заједницу, у пракси се углавном изриче укор као мера упозорења и усмеравања. Од 150 прегледаних предмета који су у 2013. години примљени у другостепени прекршајни суд по жалби, а у којима је вођен поступак према малолетним извршиоцима прекршаја, у 45 предмета је поступак окончан изрицањем санкције учиниоцу који је статус малолетника задржао до краја првостепеног поступка. Од тога је првостепени суд у 34 поступка оценио да је у најбољем интересу малолетника да му се за извршени прекршај изрекне укор, у девет поступака новчана казна и у два случаја мера појачаног надзора од стране родитеља. У предметима у којима се суд определио за укор, при чијем изрицању се малолетнику указује на друштвену неприхватљивост његовог поступка и упозорава да, уколико поново учини прекршај, постоји могућност изрицања друге санкције, налазе се како малолетници који код надлежног центра за социјални рад до тада нису евидентирани тако и они који су већ евидентирани као извршиоци не само прекршаја већ и кривичних дела, а у анализираним предметима одговарају за један или више прекршаја различите тежине. Једно од права које је малолетнику дато преко општих одредаба новог Закона је и право да своју одбрану у поступку уз стручну помоћ браниоца, који према том закону мора бити из реда адвоката, с тим што га у складу са законом може заменити адвокатски приправник.

Тарифом о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката²⁴ (даље: Тарифа) прописана је награда адвокату за заступање физичког лица пред прекршајним судом на одржаном претресу у износу од 25.500 динара, колико износи награда и за састављање писмене одбране и осталих образложених поднесака у овом поступку. За састав редовног или ванредног правног лека награда је 51.000 динара. Према подацима објављеним у Сл. гласнику РС, просечна нето зарада у Републици Србији у октобру 2013. године износила је 43.615,00 динара,²⁵ у новембру исте године 44.120,00 динара,²⁶ у децембру 50.820,00 динара.²⁷

---

²⁴ Тарифа о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката (Сл. гласник РС, бр. 121/2012).

²⁵ Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у октобру 2013. године - Сл. гласник РС, бр. 103/2013.

У прекршајном поступку није предвиђена могућност ангажовања браниоца по службеној дужности, у ком случају би се трошкови и награда браниоца исплаћивали из буџетских средстава суда. У чл. 2. Конвенције прописано је: "Стране уговорнице ове Конвенције ће поштовати и обезбеђивати права утврђена овом Конвенцијом сваком детету које се налази под њиховом јурисдикцијом, без икакве дискриминације и без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго уверење, национално, етничко или социјално порекло, имовинско стање, онеспособљеност, рођење или други статус детета, његовог родитеља или законског старатеља". Забрана дискриминације по било ком основу пред Уставом и законом садржана је и у одредбама чл. 21. Устава. С обзиром, на тренутно важећу Тарифу и висину просечних примања у Републици поставља се питање да ли је свим окривљенима, па и малолетним извршиоцима прекршаја, дата могућност да се без ограничења одреде да ли ће се у поступку бранити сами или уз стручну помоћ браниоца, који мора бити из реда адвоката.

7. Права малолетника у земљама Европске уније

7.1. Мађарска

Дете се не може сматрати одговорним по кривичном закону. Лицу млађем од 14 година у време извршења дела не може се судити за кривично дело. Кривични закон прописује посебна правила за лица (малолетнике) која су старија од 14 година, а млађа од 18 година, предвиђајући блаже казне и другачија правила кривичног поступка и васпитања која садрже посебне гаранције у циљу заштите интереса малолетника.

Мађарски кривични закон не садржи никакво посебно правило у погледу старосне границе за притвор или казну затвора. Тако лице старије од 14 година може бити осуђено на казну затвора. Међутим, према општој пракси, судови у Мађарској обично не осуђују на казну затвора лице које је једва старије од 14 година. Појам младог (пунолетног) преступника није признат у мађарском кривичном праву, али према пресуди Врховног суда лице између млади од 18 и 21 година могу се сматрати младим преступником, а то је увек олакшавајућа околност при изрицању пресуде.

Према Закону о кривичном поступку, правила о основаности приговора на давање исказа примењују се иу случају сведока деце и малолетника, а то укључује и право на одбијање сведочења. али према пресуди Врховног суда,

---

²⁶ Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у новембру 2013. године - Сл. гласник РС, бр. 115/2013.

²⁷ Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом исплаћеним у децембру 2013. године - Сл. гласник РС, бр. 6/2014.

лице од 18 до 21 године може се сматрати младим преступником, што је увек олакшавајућа околност при изрицању пресуде.

Према Закону о кривичном поступку, правила о основаности приговора на давање исказа примењују се иу случају сведока деце и малолетника, а то укључује и право на одбијање сведочења. али према пресуди Врховног суда, лице од 18 до 21 године може се сматрати младим преступником, што је увек олакшавајућа околност при изрицању пресуде.

Према Закону о кривичном поступку, правила о основаности приговора на давање исказа примењују се иу случају сведока деце и малолетника, а то укључује и право на одбијање сведочења.²⁸

7.2. Аустрија

Закон о судовима за малолетнике²⁹ је на снази од 1988. године, а последњи пут је измењен 2019. године. Њиме се прилагођава формални кривични закон који се односи на младе преступнике. Опсег казни је у многим случајевима нижи него за одрасле. Малолетници у смислу Закона су лица од 14 до 18 година старости. У суштини, максимум запређених казни затвора за малолетнике је смањен на половину, а минимум изостављен. Максимална казна је такође смањена за половину.

За млађе пунолетне особе од 18 до 21 године минимална казна затвора је углавном иста као и за малолетнике, а казна не може бити тежа од 15 година. Међутим, од 1. јануара 2020. године млађа пунолетна лица подлежу општој претњи казном ако је за дело запређена максимална казна затвора од најмање пет година, а учинилац је извршио једно од следећих кривичних дела: кривично дело против живота и тела, кривично дело против полног интегритета и самоопредељења, дело из чл. 25. Посебног дела Кривичног законика (геноцид, злочини против човечности, ратни злочини), кажњиво дело чланства у криминалној организацији или вође и учешће у терористичкој организацији. Међутим, ау овим случајевима може бити изречена казна затвора до највише 20 година.

У погледу поступка, малолетницима између 14 и 18 година старости који су оптужени за кривично дело обавезно се додељује бранилац у поступцима пред окружним судовима за цео поступак, као иу поступцима пред окружним судовима, ако је ово неопходно или сврсисходно у интересу спровођења правде, посебно ради заштите права малолетника. Штавише, њихов законски заступник такође има право да буде саслушан и да присуствује истрази или саслушању доказа. Јавност ће такође бити искључена са главног претреса у кривичном поступку по службеној дужности или по пријави ако је то у

---

²⁸ Извештај држава чланица.

²⁹ Jugendgerichtsgesetz 1988 – JGG (StF: BGBl. Nr. 599/1988, NR: GP XVII RV 486 AB 738 S. 76. BR: AB 3573 S. 507).

интересу малолетника. У кривичном поступку за кривично дело малолетника, именовани поротници морају имати професионалне односе са малолетницима (нпр. као наставник, васпитач или су радили у социјалној заштити младих).

7.3. Шведска

Шведски закон о кривичној одговорности малолетника је структурно прилично једноставан. Од навршених 15 година малолетник се у принципу третира на исти начин као и одрасли. Постоје, међутим, посебна правила која се тичу одустајања од кривичног гоњења и других процедуралних питања. Старост од 15 година са пунолетством криминалаца је део шведског закона од 1902. Они који почине злочине пре 18. године третирају се као посебна категорија у неким аспектима. Исти је случај и са онима који у време кривичног дела имају 18, али не и 21 годину (млађе пунолетне особе). Ове старосне границе се не доводе у питање нити се чак расправљају у литератури или случајевима. Они се ни на који начин не доживљавају као проблематични. Није сугерисано да треба правити изузетке за одређене врсте криминала. Уз два или три изузетка, Шведска је потписница свих европских и међународних конвенција о криминалу или сарадњи у кривичним стварима. Према преовлађујућој идеологији, такви споразуми су правно обавезујући само за државу. Чак и ако би судови требало да тумаче закон на начин који је у складу са конвенцијама, они не могу директно применити конвенцију: они нису „самоизвршни“. Осим ако шведски закон већ није у складу са конвенцијом, мора се извршити законодавна трансформација.³⁰

8. Закључак

Историјски гледано, установљено је да су малолетници били премлади да би се сматрали одговорним за криминално понашање и успостављен је систем закона за малолетнике да се бави овим преступницима, са фокусом на рехабилитацију, а не на кажњавање. Међутим, иако још увек није пунолетан, све је чешће да малолетник који почини тешко кривично дело (као што је убиство) буде оптужен као одрасла особа и суди му се пред кривичним судом. Они тада више нису у систему за малолетнике, већ улазе у систем кривичног права. Многе државе су утврдиле да су деца од 13 година сада законски одговорна за своје поновљено криминално понашање или гнусне злочине.

Ако је кривично дело посебно тешко, тужиоци могу одлучити да малолетнику суди као пунолетном на кривичном суду. У неким јурисдикцијама, тужиоци имају дискреционо право да то ураде за одређена кривична дела, као што су убиство или тешки напад. Неке државе могу захтевати од малолетника да се појаве пред кривичним судом за одређена тешка кривична дела. Друге државе

---

³⁰ <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2004-1-page-511.htm>

захтевају од тужилаца да поднесу петицију суду за пребацивање предмета малолетника на кривични суд. Поред тога, државни закон може захтевати од малолетника да иде пред кривични суд ако он или она имају посебно дуг малолетничко досије или ако претходни напори на рехабилитацији нису успели.

Очигледно је да млади малолетници нису довољно зрели да преузму пуну одговорност за своје животе и све своје поступке. Такође је очигледно да би било и непрактично и неправедно (јер би нежељени диспарат био неизбежан) имати систем у коме се свака особа појединачно процењује у погледу одговарајућег степена зрелости.

Сва права раде у корист људског достојанства и једнакости. Међутим, постоје бројни сигнали који указују да су социјална и економска права деце, укључујући и она која су у сукобу са законом, прилично проблематична у већини система малолетничког правосуђа. Последишно, постоји потреба за научним истраживањем права деце и њиховог учешћа у правосуђу како би се разјаснила веза између процесне правичности (неправичности) и социјалне правде (или неправде) у односу на децу и малолетнике.

Говорећи о формирању малолетничког правосуђа у Србији као друштвене и правне институције која даје предност исправљању и рехабилитацији малолетних преступника пре кажњавања, треба истаћи растућу улогу медицинске психологије и професионалне психолошке помоћи у овом процесу. Међутим, ако се у контексту који се разматра психолог мора ограничити на проблеме кривичног процеса, онда се у сфери његове професионалне пажње, пре свега, налази малолетни преступник, који, пак, може да неутралише напоре, усмерене на корекцију. Рехабилитација малолетног лица које је учинило противправна дела и спречавање понављања деликта у психолошком смислу подразумева рад са лицем. Ипак, у овој фази, за многе земље, укључујући Србију

Истовремено, само по себи није довољна законска консолидација поступка и услова за пружање стручне психолошке помоћи. Важно је обезбедити општу доступност такве помоћи, створити мрежу центара или институција са стручним радницима, приближавајући ове установе што је могуће више становништву. Такав психолог ће моћи не само да пружи важну помоћ породици и детету у раним фазама „проблематике“, већ и да помогне судији.

Да би развила правичну правду, Србија би требало да изађе из оквира уског правног концепта правде и пређе на ону која може да се бори против неправде било које врсте, било криминалне или друштвене природе. Ово је посебно релевантно у контексту младих људи који су погођени неправедном политиком. То је приступ социјалне правде који може указати на пут напред. Такође, малолетна лица која се појављују као учиниоци кривичних дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, сходно чл. 246. Кривичног законика (Сл . гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019, у даљем тексту – КЗ), због саме казнене политике према малолетним лицима, појављују се као жртве, а све из разлога, јер их дилери регрутују (користе) за вршење напред наведеног

кривичног дела. Наиме, малолетна лица, и старији пунолетник (до 21. године) као казну за извршење углавном добију меру појачаног надзора органа старатељства, а одрасла лица сходно КЗ затворску казну од три године, па се на тај начин врши злоупотреба права, која представља опасност по друштво, а самим тим има негативну казнену политику, и криминолошко подстрекавање малолетника да се појављују као повратници у вршењу кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога.

С обзиром на недавне догађаје, мало је вероватно да ће реформе малолетничког правосуђа у Србије бити спроведене ускоро. Истовремено, опадање стопе криминала и продужена демографска криза, која је стопу затварања свела на најнижи ниво у новијој српској историји, сугеришу да ће затвор за малолетнике наставити да опада.

Постоји општи тренд значаја увођења механизма ресторативне правде у све моделе малолетничког правосуђа, укључујући медијацију, сарадњу са друштвом ради обезбеђивања правичног суђења малолетницима, укључивање социјалних служби и органа за пробацију у систем свеобухватног решења. проблемима малолетничке деликвенције и заштите права детета.

Истраживање праксе и искуства у области права детета у малолетничком правосуђу требало би да одреди структуру истраживања о механизмима заштите права детета која ће се спровести у блиској будућности. На крају, прошириће знање о томе зашто деца поштују закон, како их натерати да поштују закон и зашто одрасли треба да схвате децу и њихова права озбиљно.

*Zoran Pavlović, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary,
University of Business Academy of Novi Sad
Ivan Petrović, LL.M., Deputy Local Ombudsman, Kraljevo*

CRIMINAL BEHAVIOR AND LEGAL FRAMEWORK FOR THE PROTECTION OF CHILDREN'S RIGHTS WITH REFERENCE TO COMPLIANCE WITH EUROPEAN STANDARDS

Summary

In the paper, the authors deal with the international and domestic legal framework for the protection of children's rights, with a special focus on the legal consequences of punishable behavior. In this regard, the authors first point to the historical development of the child's rights in international documents, especially

addressing the child's right to undertake legal affairs and the child's right to free expression of opinion. In addition to this, the paper also deals with the issue of the position of minors in criminal proceedings, as well as the issue of the imposition and execution of criminal sanctions against minors according to the current criminal legislation of the Republic of Serbia. Special emphasis was given to considering the application of the provisions of the Law on Juvenile Offenders, as well as the position of minors in misdemeanor proceedings. In the final part of the paper, an overview of the legal frameworks of individual European Union countries regarding the position of minors in criminal legislation is presented.

Key words: *children's rights, punishable behavior, criminal offense, misdemeanor, criminal sanctions.*

Литература

- Council of Europe, *European Convention on the Exercise of Children's Rights*, 25 January 1996, ETS 160, available at: <https://www.refworld.org/docid/3de78d964.html> [accessed 26 January 2023].
- <https://www.cairn.info/revue-internationale-de-droit-penal-2004-1-page-511.htm>,
- <https://www.cga.ct.gov/ps94/rpt/olr/htm/94-r-1040.htm>,
- <https://www.hg.org/legal-articles/what-to-know-about-your-teen-child-s-criminal-charges-and-impending-trial-62445>
- Jugendgerichtsgesetz 1988 – JGG (StF: BGBl. Nr. 599/1988, NR: GP XVII RV 486 AB 738 S. 76. BR: AB 3573 S. 507).
- Закон о наслеђивању (Сл. гласник РС, бр. 46/95, 101/2003 - одлука УСРС и 6/2015).
- Закон о прекршајима (Сл. гласник РС, бр. 101/2005, 116/2008 и 111/2009).
- Закон о прекршајима (Сл. гласник РС, бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019, 91/2019 - др. закон и 112/2022 - одлука УС).
- Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (Сл. гласник РС, бр. 85/2005).
- Извештај држава чланица.
- Конвенција Уједињених нација о правима детета (Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 15/90 и Сл. лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/96 и 2/97).
- Кривични законик (Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019).
- Породични закон (Сл. гласник РС, бр. 18/2005, 72/2011 - др. Закон и 6/2015).
- Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 474/2016 од 15.4.2016.
- Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 591/2016(2) од 8.8.2016.
- Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1 713/2017(2) од 6.7.2017.
- Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 582/2014 од 22.7.2014.
- Пресуда Врховног касационог суда, Кзз 244/2014 од 3.4.2014.
- Решење Апелационог суда у Београду, Кжм1 26/2010 од 20.9.2010.

Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кж1. 4416/2013 од 4.10.2013.

Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кжм1. 27/2012 од 24.7.2012.

Решење Апелационог суда у Крагујевцу, Кжмр 6/2016 од 17.11.2016.

Тарифа о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката (Сл. гласник РС, бр. 121/2012).

Устав Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 98/2006).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.46:34(082)

**МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правна регулатива услуга у
националним законодавствима и праву Европске Уније (19 ; 2023 ;
Крагујевац)**

Правна регулатива услуга у националним законодавствима и праву
Европске Уније : [зборник реферата по позиву са Међународног научног
скупа одржаног 19. и 20. маја 2023. године, на Правном факултету у
Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу] / уредник Драган Вујисић.
- Крагујевац : Правни факултет Универзитета, Институт за правне и
друштвене науке, 2023 (Краљево : Kvark). - XIV, 1164 стр. ; 25 cm

На кор.: XIX мајско саветовање. - Тираж 100. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-7623-121-8

1. Вујисић, Драган, 1962- [уредник]

а) Услужне делатности -- Правни аспект -- Зборници

COBISS.SR-ID 115762185